

Jara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V

Nr. 5

3 FEBRUARIE

1924

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKI
KÖNYVTÁRA

În acest număr: Criza parlamentarismului de Octavian Goga; Cpsașii, poezie de Volbură Poiană; Sufletul revoluției rusești după Dimitrie Merejkoŭsky; Europeanii dela „Cuvântul Liber“ de Alexandru Hodoș; Inimi nobile, novelă de Ion Gorun; Domnul Adolf Stern și prințul Danemarcel de Moise Nicoară; Criza avocaturii în Ardeal de P. Nemoianu; Taina „Memorandului“ de Const. Riulet; Cronica teatrală: „Ciuta“ și „Înșiră-te Mărgărite“ de Septimiu Popa; Gazeta rimată: Pedeapsa Dosarelor de Parsifal Obiată; Insemnări: Drumul culturii românești; Dosarele Consiliului dirigent; Un semnal de luptă; Relațiile noastre cu Franța; Pionierii cubismului român; Dacă n'ar fi cifrele; Mehedințul și partidul național; Călătoria gratuită a ziariștilor; „Cetățile melancoliei“, etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

Criza parlamentarismului

Nu știu dacă e justă impresia mea, dar mi se pare că ecoul Parlamentului devine din ce în ce mai slab în opinia publică la noi și că un sirat de indiferență tot mai evidentă începe să se aștearnă împrejurul Adunării deputaților. Camerele de după război în ori-ce caz și-au diminuat prestigiul și demonetizarea lor crescândă echivalează astăzi cu o reală criză a parlamentarismului.

Sunt de sigur multe și complexe motivele acestei dureroase eclipse.

Pricina inițială este a se căuta, poate, în actuala perioadă de tranziție brusă de la sistemul electoral cenzitar la regimul votului universal. Masele de alegători cu nepregătirea lor sunt izvorul orbecării din Parlament. Este un reflex din întunecimea mulțimii, lăsată decenii de-a rândul în părăsire, care se proiectează astăzi sub cupola Camerei. Supralicitarea demagogică, la care s'au dedat toate partidele politice pentru a intra în grațiile milioanei nepricepute, a scos la suprafață elemente triviale, a creat odioasa tagmă a siluitorilor de conștiințe și-a îngreunat peste măsură contactul temperamentelor cinstite cu poporul. O serie întreagă de figuri au ieșit în astfel de împrejurări din obscuritatea lor și s'au pomenit din bun senin mandatarii ai națiunii, compromițând printr'un rușinos analfabetism politic, respectul tradițional pentru Adunarea țării.

La această vină organică fatală începutului se adaugă manopera alegerilor din urmă, operația brutală care a prezidat la actul de naștere. Oprobiul public a venit în mod firesc să răzbune felul de constituire a Camerelor, ca ori-ce zămislire de pat nelegiuit. Cu cât trece vremea și se atenuează pasiunile, rămânând în urmă judecata potolită, cu atât mai grozavă apare în monstruoșitatea ei comedia electorală care-a dat naștere actualului Parlament. Suntem destui cari n'am uzat de nici o violență în aprecierea ei, fiindcă nu ni se părea oportun pentru consolidarea noastră de stat să așezăm în plină lumină toate urâciu-

nile ascunse după o fațadă strălucitoare, actul în sine însă rămâne pur și simplu abominabil. Parlamentul eșit din gluma grotescă a urnelor a fost năvălit de către copiii de casă ai potențaților politici, în vreme ce oamenii chemați care întrupau sentimentul public au fost sustrași dela opera legislativă. Cu deosebire provinciile alipite au trebuit să înghită din belșug epilogul amar al înfrățirii.

Ca o consecință a acestor erori de compoziție am avut vertiginoasa scădere a nivelului intelectual din Cameră. Tribuna și-a pierdut dintr'odată semnificarea ei de demult. Ojinoară contă ca o busolă de îndrumare pe seama conștiinței obștești, ca un examen al cerebralității. Splendide pagini de oratorie au rămas pe urma întrecerii nobile a talentului și-a bunului simț. Astăzi e secetă de talente, iar bunul simț s'a exilat departe. Tribuna a devenit în zodia nouă un pedestal pentru derviși urlători. Ai impresia că democrația, înainte de-a se instala cu toate binefacerile ei în mijlocul nostru, și-a trimis drept avangardă bufonii ei. De altfel ce s'ar putea aștepta din partea atâtor retori de cârciumă, acrobați electorali, cari din gimnastica corzilor vocale au ajuns să câștige binișor pentru bucătărie? Ei să ne prindă în vraja cuvântului după graiul înflorit al lui Delavrancea sau după logica lui Maiorescu? Și ce-ar putea scoate din gurile bine hrănită de porumbei domestici mamelucii cavaleri de urne, dacă nu duioase murmure aprobative sau cascade de tonuri nearticulate? Rezultatul e că dintr'o asemenea manifestare Parlamentul apare degradat și incapabil de-a-și mai asigura venerația cetățenilor.

Lovitura de grație însă o dă Parlamentului ca instituție în ochii mulțimii ideia că înfăptuirile lui nu se țin și rămân fără sancțiuni. Falsul în executare omoară ori-ce principiu de legalitate. Mășina de legi produce zilnic cantități enorme care se nasc moarte, fiindcă bunul plac al stăpânitorului rămâne intact cu toate capriciile lui. În asemenea circumstanțe supraproducția legiurii e un balast inutil pentru spiritele juridice și-o tristă descurajare pentru lumea noastră morală.

Așa fiind lucrurile să ne mai mirăm că o unanimă silă de vorbărie a început să stăpânească societatea și că mentalitatea simplistă a mulțimii se dorește după o mână tare care face mai multă treabă și mai puține legi? Este un fenomen interesant la noi care se pretează la felurite interpretări. Cinci ani abia dela introducerea sufragiului universal suntem puși în fața unei penibile crize a parlamentarismului care de sigur, nu e decât un prolog al frământărilor viitoare.

Ce va răsări din această decepție generală, nu știa...

Pentru moment însă văd că porțile Parlamentului se deschid din nou, într'o complectă lipsă de atențiune ca la un teatru îmbătrânit unde se joacă o piesă veche. Vecinul încă nici nu înregistrează știrea dela gazetă și-l zăresc cum întoarce foaia grabnic să citească starea valutei sau mersul trenurilor...

OCTAVIAN GOGA

Cosașii

Painjeniş de pietre scumpe 'n salbe
Imbracă lunca necosită încă,
Și'n zarea răsăritului, adâncă,
Surăd boboci de zori de ziuă albe.

Un basm coboară pe pământ din cer
Cu ciripiri de doine legărate
Pe când în ceruri se ascund și pier
Grăbite stelele întârziate.

Oprindu-se cosașii înșirați
Strâng în auz a viersului mireazmă,
Se sprijinesc de coase, rouați
De revărsarea cerului aghiazmă.

Cum stau cu ochii duși în infinit
De sus albastru'n ochii lor coboară,
Ce cântec viu, de mii de ori vrăjit,
Desmiardă floarea zorilor de vară?

Ici, unul, înălțându-și brațul, — pare
Că vrea să biruie pământ și soare...
Și toți ca dânsul brațele și-au dus:
S'aude ciocârlia sus.... sus.... sus!...

VOLBURĂ POIANĂ

Sufletul revoluției rusești

— O profeție a lui Dimitrie Merejkovski —

Moartea lui Lenin a făcut să se vorbească din nou despre sufletul revoluției rusești. Pentru cei mai mulți dintre noi, puterea cu care duhul anarhiei s'a înrădăcinat în câmpiile Rusiei, a rămas încă o nepătrunsă taină. Diabolica voință a dictatorului dela Moscova, pulverizată astăzi în crematoriul din Kremlin, nu e o explicație îndestulătoare. Oricâtă înrâurire ar fi avut fanatismul ideologic al acestui ascet sângeros, oricâtă forță de convingere ar fi avut cruzimea acestui doctrinar jeroce, numai atât n'ar fi fost de ajuns să îmbrâncească în prăpastia necunoscutului, un popor de o sută și cinci zeci de milioane de oameni. La izbucnirea revoluției rusești, Lenin nici nu se afla în Rusia. În păturile largi muncitorești, abia era cunoscut. Stăpânirea sa a incolțit numai atunci când jierbarea vulcanică se deslănțuise. Cum se lămurește atunci năvalnica dorință de auto-flagelare a Rusiei întregi, credința necontrolată că nu se poate ajunge la bine decât trecând prin chinurile de iad ale răului?

Rândurile de mai jos vor limpezi într-o câtva problema aceasta, care e aceea a unei rase. Răsfoind zilele acestea o carte mai veche intitulată „Țarul și Revoluția”, am desprins prefața ei, scrisă de Dimitrie Merejkowsky și o întâișăm acum cititorilor cu un îndoit rost. Este, fără îndoială, aici, o profeție. Paginile acestea au văzut lumina zilei după revoluția nereușită din 1905. Dar, mai mult decât îndrăzneala proorocirii, impresionează analiza psihologică a revoluției pe care Dimitrie Merejkowsky o prevedea: anarhia de astăzi.

Sunt accente pline de presimțire, puternice raze de lumină aruncate până în fundul inimei poporului rus, pe cari le scoatem din nou la iveală cu prilejul morței lui Lenin. E o contribuție profetică în rezolvirea unei obsedante enigme

Mai curând sau mai târziu va trebui să aibă loc o ciocnire violentă între Europa și revoluția rusă, și anume, conflictul va fi între Europa luată în întregime, iar nu între un anumit stat din Europa și revoluția sau anarhia rusă. Eu zic revoluție sau anarhie, pentru că astăzi, într'adevăr, nu se poate spune cu certitudine ce se petrece de fapt în Rusia. Este o schimbare a formei de stat? Este o luptă contra oricărei forme de stat cunoscute? Un lucru e sigur, că aici se joacă un joc primejdios: e însă primejdios nu numai pentru noi, rușii, ci și

pentru voi, europenii. Voi urmăriți revoluția cu teamă și încordare, totuși, nu este destul de mare nici frica, nici interesul vostru: ceea ce se petrece în Rusia este cu mult mai grozav de cum vă închipuiți.

Că totul e în flacări la noi, aceasta se știe; dar, putem noi să ardem singuri, fără ca și voi să luați foc? Cine știe?

Până și cele mai mici amănunte ale revoluției noastre vă sunt, desigur, cunoscute, dar sensul cel mai adânc al evenimentelor vă va rămânea ascuns. Europa cunoaște numai corpul, nu și sufletul revoluției ruse. Sufletul, sufletul poporului rus va rămânea pentru voi o veșnică enigmă.

Noi vă semănăm vouă numai în măsura în care mâna stângă s'aseamănă cu dreapta. Dreapta nu va isbuti niciodată să acopere complet pe cea stângă, pentru aceasta folosim una din ele. Noi vă semănăm vouă, dar numai în sens invers; Rusia este o icoană reflectată în oglindă, a Europei. Kant ar fi zis că spiritul nostru e cuprins în date *transcendentale* iar al vostru în date *fenomenale*. Nietzsche ar fi zis: la voi stăpânește Apollo, la noi Dionysos; geniul vostru sălășăuește în cumpătere, al nostru în destrăbălare. Voi știți să vă opriți la timp; dacă vă izbiți de un perete, stați pe loc sau vă întoarceți înapoi; noi însă ne spargem capetele. Nouă ne vine greu să ne urnim; dar, dacă ne-am urnit, nu ne mai oprim niciodată. Noi nu umblăm, noi alergăm; nu alergăm, zburăm; nu zburăm, ne prăbușim. Vouă vă place calea mijoc, de aur, noi iubim extremitatea; voi sunteți treji, noi suntem beți; voi sunteți legați, noi n'avem legi; voi știți să câștigați mântuirea sufletească, noi întotdeauna ne năzuim să o pierdem. Voi stăpâniți statul de azi, noi îl căutăm pe cel viitor. Însfârșit, voi întotdeauna suprapuneți puterea statului tuturor libertăților ce ați dobândi; noi însă, am rămânea și în lanțurile sclaviei rebeli și anarhiști mascați. Pentru voi politica este o știință, pentru noi — o religie. Noi am ajuns prin puterea de judecată și sentimente la limita extremă a negațiunii și totuși, suntem cu toții, până în adâncul ființei și voinței noastre, mistici.

Această voință mistică, care constituie principiul fundamental al sufletului popular rus, în parte vă este cunoscută și vouă din lucrările celor mai mari poeți ai noștri: Tolstoi și Dostoievski; în parte, dar nu în întregime. Pentru a o cunoaște în întregime nu e suficient să ne citiți; trebuie să ne trăiți. Dar aceasta, cum am amintit, e greu și grozav, mult mai grozav decum vă închipuiți. Noi suntem primejdia voastră, rana voastră, noi suntem pironul pe care Dumnezeu sau Satana l-a înfipt în carnea voastră. Noi vă vom aduce chinuri, dar numai spre folosul vostru, căci noi avem nevoie unii de alții, precum dreapta are nevoie de stânga.

Noi vrem să producem dovada aci, că sensul cel mai adânc al revoluției ruse nu se poate pricepe decât prin o analiză religioasă.

Autocrația și ortodoxa sunt două jumătăți ale unui întreg religios, întocmai ca Papalitatea și Catolicismul. Țarul nu este numai Țar și șeful statului, ci este și capul suprem al bisericii și înalt prelat, este ansul Domnului. Poate că din punct de vedere istoric nu este chiar exact,

dar din punct de vedere mistic trebuie să admitem că Țarul, cași Papa, este un locotenent al lui Hristos; este în acelaș timp Papă și Cesar. Autocrația este o afirmare absolută a unui principiu religios. Noi trebuie aci să ținem seama de valori religioase, pentrucă însușirea principală a sufletului rus — voința mistică — trebuie să fie punctul de plecare în considerațiunile noastre; dar la valorile religioase este întotdeauna așa că, negațiunea absolutului cuprinde afirmarea opusului său. Aici stau două valori religioase față în față: autocrația este o religione și revoluția este tot o religione, deși aceasta din urmă este admisă de cei mai puțin revoluționari. După convingerea lor ei sunt atei. Pe Dumnezeu, ei îl urăsc, fiindcă noțiunea Dumnezeirii este în strânsă legătură cu ortodoxia și autocrația; ortodoxia și autocrația le jignesc sentimentul, ceace, în fond, tot ceva religios este. Cuvântul religione, la ei este egal cu reacțiunea. Au și dreptate, pentrucă, în nici o țară nu se comit lucruri drăcești — minciuna și omorul — așa de des, în numele lui Dumnezeu, ca la noi. Diavolul la noi a furat numele lui Dumnezeu și mulți cari se mărturisesc lui Dumnezeu slujesc pe dracul. Iată cum strigă preotul în bisericile noastre în momentul cel mai solemn al întregului serviciu divin, când după puternica cântare a Heravimului ridică paharul cuminecatului rostind cuvintele: „cel mai milostiv, cel mai puternic stăpân, cel mai mare împărat...” și sângele lui Hristos se amestecă cu sânge omenesc, pe care Țarul — animalul apocaliptic — îl varsă. Lipsa de religiozitate a revoluționarilor apare în comparație cu această injurie a Dumnezeirii aproape ca ceva sfânt.

Dacă omul își îndreaptă atențiunea nu asupra vorbelor, ci asupra faptelor revoluționarilor, atunci vede că acești atei sunt, la drept vorbind, sfinți. Din vremea celor dintâi martiri creștini, într'adevăr, nu a mai murit nimenea cum mor acești oameni; „ei zboară la moarte întocmai ca albinele la miere”, cum zicea despre sfinți, Tertullian.

Așadar, revoluția rusă nu este numai politică, ci și religioasă; aceasta voi europenii numai cu greu o puteți înțelege, pentrucă la voi, de multă vreme, religionea a devenit — politică.

Voi întrebuințați propria voastră măsură. Voi credeți, că noi trecem acum printr'o boală normală impusă de produsul nostru intern, prin care au trecut toate popoarele din Europa. Voi credeți că noi vom ajunge la aceeași țintă unde voi ați și sosit, că și noi ne vom lăsa vreodată să ni-se pună botniță parlamentară, că noi ne vom părăsi doctrinele noastre extremiste sociale anarhiste și că ne vom mulțumi cu o veche marfă constituțională, cu drumul de aur mijlociu a unui democratism burghez; așa a fost pretutindeni, așa se va sfârși, probabil, și la noi.

Părerea voastră ar fi adevărată, dacă noi n'am fi o „icoană în oglindă” a Europei, dacă noi nu am fi tăpturi cari trebuie să se izbescă cu capul de toți pereții, „zburând cu călcăele îndreptate în aer” (cum spune Dostoievsk). În orice caz, noi nu ne vom opri niciodată la o monarhie constituțională; nici n'ar putea niciodată monarhia rusă să ne dea o Constituție, chiar dacă ar vrea.

Renunțarea la autocrație ar fi pentru un Țar ortodox egală cu renunțarea la ortodoxie. Nicolae II. este credincios; el va preferi să urce eșafodul ca un martir, ca un „sfânt” revoluționar, decât să renunțe la credință, la calitatea de uns al Domnului. Autocrația nu se poate prăbuși decât deodată cu ortodoxia. Dacă se vor fi prăbușit ambele, atunci se va deschide în conștiința politică și religioasă a poporului o asemenea prăpastie largă, încât nici o formă de stat existentă în Europa de vest nu va fi suficientă ca să o umple; nici monarhia constituțională, nici republica democrată-burgheză nu vor fi în stare. Pentru a prăbuși aceste puternice stânci — autocrația și ortodoxia — e nevoie de un cutremur de pământ, care să răstoarne toate Parlamentele vechi ca pe niște case de carton. Revoluția rusă nu va cruța nimic.

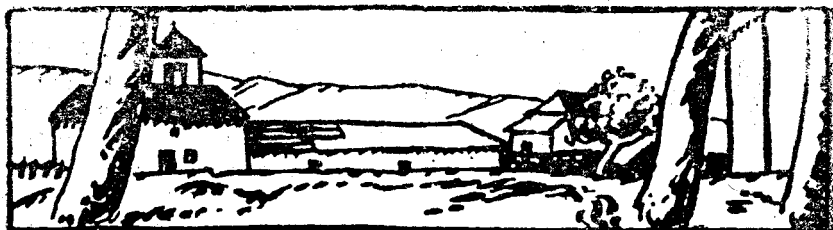
Ce va urma apoi? Va urma chiar scufundarea în necunoscut, „zborul cu călcăele îndreptate în aer”. Revoluția rusă este tot atât de absolută ca și forma de stat pe care a învins-o. Scopul ei conștient, empiric, este socialismul, iar țelul mistic, inconștient — anarhia. Demult, Bakunin a profetizat, că erupțiunea mare anarhistă a viitorului nu se va întâmpla în sânul unui anumit popor, ci va cuprinde lumea întreagă. Revoluția rusă va fi de un efect mondial.

Când veți recunoaște acest lucru, voi, europenii, atunci veți năvăli imediat asupra noastră ca să stingeți focul. Stați la pândă! Dar voi nu veți putea niciodată să stingeți focul, ci veți lua înși-vă foc.

Deocamdată, anarhismul este curat negativ, sunt afirmative numai unele doctrine cari adeseori se contrazic și cari îl deosebesc de socialism. Acesta din urmă este întotdeauna, chiar și în formele lui cele mai extremiste, încă susținător de stat, pentrucă impune supunerea completă a individului colectivității și legilor economice necesare. Unde trebuie însă căutată libertatea care, într'adevăr, învinge orice necesitate a vieții exterioare, orice putere? Nici știința, nici filozofia nu pot răspunde la această întrebare, ci numai religia. Pentrucă, ultimul ideal al statului viitor nu se poate compune decât din creiarea unor noi forme religioase de cugetare și proceduri, dintr'o nouă sinteză religioasă asupra individului și a colectivității, dintr'o nemărginită iubire și nemărginită libertate.

Noi nu ne adresăm burghezimei europene, ci numai spiritelor izolate de cultură universală, aceloră cari împărtășesc părerea lui Nietzsche că „statul este cel mai nesimțitor dintre nesimțitorii monștri”. Aceste spirite, acești anarhiști născuți înainte de vreme, ca Bakunin, Tolstoi, Stirner și Nietzsche, sunt vârfuri de munți pe cari îi luminează primele raze ale unei noi zile. Jos, în adâncime stăpânește încă noaptea neagră și acolo locuiesc neștiutorii, marele popor de lucrători, marea armată a viitorului stat. Noi credem, că glasul tunător al revoluției ruse vă va atinge și pe voi și trâmbița judecâți de apoi va trezi și morții marelui cimitir european.

Ziua se apropie și toți câți se odihnesc în morminte aud trâmbița eliberării și toți morții se deșteaptă.

Europenii dela „Cuvântul Liber“

O nouă revistă săptămânală și-a făcut apariția la București. Ii zice: *Cuvântul Liber*. O revistă nouă, vorba vine. Pentru noi cel puțin, care n'am pierdut memoria decât în măsura indulgenței noastre, acest *Cuvântul Liber* e o cunoștință mai veche. *Anul I, numărul I*, anunță coperta, cu frumoase litere roșii. *Seria II-a* adaugă, ceva mai discret, frontispiciul interior. A existat prin urmare și *Seria I-a*. Evident, și iată cum.

Era după ruperea frontului dela Salonic. Armatele germane de ocupație părăseau Muntenia și-și împachetau bagajele cu o grabă nervoasă. Populația chinuită a Bucureștilor se revărsa pe străzi, în valuri insuflețite, într'o atmosferă de veselie nestăpânită, ca deșteptată dintr'un vis groasnic. Toată nădejdea comprimată într'un colț de suflet și toată ura distilată zi de zi împotriva cutropitorului izbucneau cu o frenezie nepotolită. Era beția triumfului, după amara desnădejde a atâtor lungi zile nenorocoase. Atunci, după pilda cunoscută a bătrânului precursor Rotschildt, — care s'a repezit la Londra după bătălia dela Waterloo ca să speculeze la Bursă victoria lui Wellington, — s'a găsit și într'o cafenea din București un modest dar ingenios gazetar, care s'a gândit că ar putea trage micul său profit din unanimul entuziasm popular al mahalalelor bucureștene. Planul a fost pus repede în aplicare. Cu un capital de doi lei și șaptezeci și cinci de bani, — împrumutați dela un chelner al cunoscutei „Terase“, — fostul ajutor al secretarului de redacție dela *Adevărul* a coborât repede la subsol, în tipografia stăpânului său: dl Const. Mille, și a imprimat pe socoteale sa proprie, fără nicio cheltuială, monitorul glorios al victoriei, vestitorul mării bucurii obștești. Acolo, de unde abia plecase mareșalul Mackensen cu odioasa sa *Gazetă a Bucureștilor*, se instală dl Iacob Rozental cu norocoasa lui *Izbândă*...

Era o foaie foarte naționalistă și foarte democrată; deci, a avut un binemeritat succes; în mai puțin de nouă luni a scos și doi pui: un organ politic de seară, botezat după ritul tatălui: *Avântul* și o revistă săptămânală, de doctrină și polemică, numită: *Cuvântul Liber*.

Tânăra și onorabila gospodărie a avut însă o tristă soartă. Dl Iacob Rozenthal, acest denaturat *pater familias* al presei independente, a vândut repede-repede cele două gazete: *Izbânda* și *Avântul* partidului liberal, împotriva căruia se răsboie cu atâta înverșunare. Prețul acestei dureroase renunțări fu numai de cinci milioane; un câștig destul de sărac pentru capitalul inițial de doi lei șaptezeci și cinci de bani.

Cuvântul Liber a fost ucis încă în fașă, cu prilejul acestui târg. El reînvie astăzi, după ce *Izbânda* și *Avântul* au fost îngropate definitiv în pinițele „Băncei românești“ și după ce dl Iacob Rozenthal a cumpărat *Adevărul* cu paisprezece milioane... Din motive de oportunitate, pe cari le poate pătrunde oricine, conducerea bătaioasei publicații n'o mai are nici dl Brauer-Graur, nici dl Nadler-Nedelea, nici dl Braunstein-Brănișteanu, ci pur și simplu dl Eugen Filotti, unul din puținii redactori din strada Sarindar cari își iscălesc articolele cu numele de pe certificatul lor de naștere.

Deci, de data aceasta, dl Iacob Rozenthal vorbește prin *Cuvântul*, nu știm în ce măsură și *Liber*, al dlui Eugen Filotti. Am răsfoit cu o legitimă curiozitate aceste renăscute pagini de îndrăzneță polemică și de severă doctrină. Dl Iacob Filotti e un democrat înrădăcinat. Dl Eugen Rozenthal e un convins european. (Altfel nici nu se explică pentruce, plecat odată pe coasta de Azur, directorul *Adevărului* a declarat formal că nu se mai întoarce niciodată în barbara și balcanica Românie, unde viața oamenilor de convingere n'a fost niciodată în siguranță.) Democrație și europenism. — iată deviza *Cuvântului Liber*. Cultul tradiției, credința strămoșească a ortodoxiei, afirmarea ideii naționale, — acestea sunt firme fără orizont, ziduri chenezești, primejdioase forme primitive, înăuntrul cărora nu pot trăi spiritele largi, umanitare, dornice de progres occidental, îmbibate de cultură proaspătă, modernă. Literatura înaintașilor noștri miroase a obiele intrate în fermentație. Pictura lui Grigorescu și a lui Luchian e plină de izmă creață. Trecutul trebuie șters, ca o pată rușinoasă, și în locul imensului gol, se cade să așezăm idoli noi, dinadins aduși de peste hotar.

Cuvântul Liber o ia de sus, cam așa: — „În occidentalizarea acestei țări, putrezite în multe organe vitale înainte de a fi ajuns la maturitate, vedem scăparea. În balcanismul, în orientalismul nostru cocoloșit, idealizat, și-au găsit adăpostul toți briganzii cari au împiedicat o ridicare din cloaca culturală în care se sbate poporul“. Pelteaua curge tot așa de indignată, mai departe. Am oprit o clipă acest reflux de frazeologie pamfletară și ne-am întrebat, dacă nu e cazul să rectificăm nevinovata eroare care se lăfăește la temelie acestei pretențioase predici de apostoli ai propășirii, având aerul să fi descoperit în fine întrebuintărea săpunului și a hârtiei igienice. Am fi putut să reamintim că tocmai o grăbită occidentalizare, această obsesie a veacului al nouăsprezecelea, a produs în România veche dezacordul social dintre diferitele clase și primjdiosul hiatus politic între cele trei colegii electorale... Era cât pe aci să lunecăm pe panta unei serii lungi de considerațiuni asupra transplantării pe solul românesc

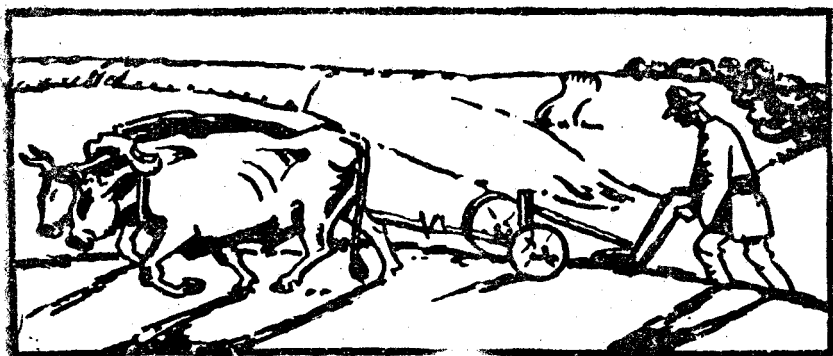
a unor formule de cultură împrumutate de aiurea, când, răsfoind mai departe *Cuvântul Liber*, ne-am oprit.

Acum, nu ni se mai pare util să discutăm problema cu importanții elevi ai remuritorului Farfuridi. Sunt în primul număr al *Cuvântului Liber*, câteva mărturisiri cari lămuresc despre ce fel de Europă e vorba. Categoriindu-și credințele, apusenii dela *Cuvântul Liber* își talmăcesc dela început preferința. În politică, ei admiră spiritul lui Lenin: „cel mai mare făcutor contemporan“; — în pictură, ei se închină geniului dlui Marcel Iancu: „acest mare artist care a lucrat primele reliefuri cubiste“; în poezie, ei purced dela d. Tristan Tzara(?): „care a stârnit întreg curentul literar care a deslipit de învechitul tipic al simbolismului, tineretul din Franța, Germania, Elveția și America“.

Lenin, Iancu și Tristan. Iluminată și creatoare treime! Am priceput... Pentru ce să mergem mai departe? Plutim în plin europeism. Indemnurile de descătușare cari incolțesc în pământul țării, iată-le îndrumate de îndrăsneți inovatori, de minți emancipate, cari își potrivesc programul de reforme sociale după rețeta Sovietelor, zăgrăvesc din nou ciobanii lui G. I. G. „selon le cube et le cylindre“ și modernizează versurile lui Eminescu în bălbăiala producției dadaiste.

D. Iacob Rezenthal primind la N. S. A., pe malul Mediteranei, cel dintâi număr al *Cuvântului Liber* trebuie să fie mulțumit. Acolo, pe râzătoarele terase nu se aude cobza lui Laie Chiorul, țigani români sunt în arșit europenizați, și, între mai multe cupe de șampanie, fericitul imbecil de război al tiparului poate să închine una și în amintirea „urâșului“ dela Moscova, Ilici Ulianov...

ALEXANDRU HODOȘ

Inimi nobile

Urât mai era acum douăzeci și opt de ani în București, pe vremea asta de toamnă... Colindam cu prietenul Prunaș pe stradele noroioase în bura pătrunzătoare prin paltoanele noastre subfirele, rămase scurte în mâneci, — și căutam toată ziua... Ce căutam oare? — Mi se pare că nici noi nu prea știam bine ce. Pe un unchiu sau un văr, a cărui adresă uitasem să mi-o însemnez de-acasă, — pe un consătean, despre care prietenul meu știa în chip vag că e slujbaș pe undeva pe aici în București,...

București! Nesfârșită Babilonie în care ai putea să-ți cauți așa tot neamul, ani de zile, fără să găsești picior dintr'insul, labirint fără capăt, în care s'ar fi putut pierde fără urmă șapte sate ca al prietenului Prunaș, — ce ne încumetam noi să găsim aici?... Și cu toate astea, când are omul noroc...

Când era sloata mai cleioasă și vântul umed mai tăios, eu mi-am găsit unchiul, sau vărul, și am putut scăpa cu prietenul Prunaș dela „Hotel Orient“ unde otelierul ne lua câte zece lei pe zi pe o odaie cu balcon, — n'ar fi avut altă liberă când ne-a descărcat birjarul aici, peste drum de Episcopie. Noi îi spuseseam să ne ducă la un otel „mai de rând“ — iar el ne lăsase unde i-a venit lui mai bine la socoteală. Numai prietenul Prunaș, cu buna lui părere despre oameni, pe care o adusese de-acolo, de-acasă dela dânsul de pe Câmpie, nu se dumiria ci îmi spunea mereu răsând că de-a bună seamă p'aici prin București „mai de rând“ se zice la ceva mai de seamă, adică mai de rangul întâiu, și de-aceia birjarul... Bietul Prunaș! El râdea și pune vina pe necunoștința noastră despre felul de vorbă din București — pe când altceva era, de care habar n'aveam noi...

Am plătit aşadar otelul, după ce-am scociorit şi cel din urmă gologan de prin buzunare, şi ne-am mutat în odaia pe care ne-a găsit-o unchiu-meu, sau văru-meu. Asta nu era nimic; dar mi-a mai găsit şi o slujbă de copist cu leafă de 94 lei şi 5 parale pe lună, — şi asta era temeiul. De-acum, peste mine unul puteau să dea toate viscoalele, — eram la adăpost.

Da' nu socotisem, vezi, cu prietenul Ristea. Şi asta era tot unul de făcusem împreună cu el „maturitatea“ la Braşov. În şcoală îi zicea Ion Popa. Mai pe urmă, ce i's'o fi părut lui, ori poate avea neamuri mai de soiu cari se chemau aşa, şi-a schimbat numele: Ion Eremia. O fi nimerit-o mai bine cu acest chip; în şcoală însă noi nu îi ziceam altfel decât Ristea. Cum, de unde? habar n'am.

Şi aşa dar, ne întâlnim noi într'una din zile cu prietenul Ristea; — tot chestie de noroc şi asta, că puteam să spunem, şi eu şi prietenul Prunaş, cu mâna pe suflet, că nu-l căutasem. Ristea stătea la sfântul Gheorghe, sus în mansardă, da'l frigea rău la degete chiriac: patruzeci de lei, — măcar că stătea într'o casă modernă, cu portar, cu sonerie, şi cu toate comodităţile la fiecare etaj, sub scară...

Deci: — Şiţi ce băeţi? ne zise; — hai şi ne-om muta toţi trei, — ştiu eu o casă ieftină în strada Negustori; vorba e s'o luăm împreună, că num'asa ieşim la socoteală...

De ieftină, ieftină era odaia din strada Negustori. Numai 27 lei pe lună, — veniau 9 lei de căciulă. Decât proprietăreaşa — (cum se face că în Bucureşti sunt mai multe proprietărese d'astea decât proprietari?) — ne cerea chiria pe câte trei luni înainte. Aminteri: nu cădem la învoială.

Să scăpăm chilipirul? Unde-l mai găsim? ... — Prietenul Ristea făcea o faţă aşa de acră, coborând ochii bulbucaţi în pământ — (n'avea să-i coboare prea mult, că era întreg numai de un metru şi jumătate, d'aia a şi scăpat de cătane) — şi tot trăgea, cătrănit, de firele scurte şi rare de mustăţi, cât mă hotărâsc eu dintr'o dată şi zic: — Uite ce e, băeţi, eu iau peste două zile leafa şi plătesc pentru toţi; da'voi să nu fiţi ai dracului, şi să-mi daţi pe urmă partea voastră, c'aminteri rămân să n'am ce mânca...

Prunaş n'a zis nimica, şi nici n'avea nevoie să zică, — da' Ristea odată numai ce-a sărit: — Ştii, că-mi pare rău? — ad'că ce crezi că eu sunt d'aia? Nu mi-au venit încă parale de acasă, că aminteri...

Ce să vă mai spun? că văd că am început să vă plictisesc. Peste două săptămâni Prunaş îşi punea ceasornicul amanet ca să se plătească cei de trei ori nouă: douăzeci şi şapte de lei, — iar Ristea intra pedagog la institutul Troteanu din strada Decebal.

— Bine bre, stai să ne socotim, îi zic eu, când să plece cu calabalăcul.

— Da, să ne socotim, — zice şi el, după ce şi-l strânse şi-l aşeză în birjă. Eu care va să zică am stat aici două săptămâni, nu tocmai o jumătate de lună, dar să zicem o jumătate; face jumătate din nouă: patru lei şi cîncizeci de bani. Şi să ne vedem cu bine...

— Dar stai bre, ce dracul; mă faci acum pe mine proprietar aci?...

Noi am luat odaia împreună, deci împreună trebuie s'o plătim, — fiecare partea lui...

— Da, fiecare partea lui, eu am stat două săptămâni, nici o jumătate de lună, face patru și cinczeci...

— Cum, patru și cinczeci? Stai frate. Apoi dacă eu n'aveam atunci parale să plătesc pentru toți, și aveai tu, cât ai fi plătit?

— Nu știu, zice, — asta-i altă socoteală; eu atât am stat, atâta plătesc...

— Da'nu vezi, mă, că mă încurci pe mine? Mi-am dat banii de masă și rămân fără chioră până la leafa ailaltă?

De geaba! Ristea o ținea într'una: — Eu atâta am stat, atâta plătesc. Descurcă-te cum îi ști.

Ce să mă descurc, că peste alte două săptămâni dădusem ultimul de cinci la birtul „La pisica cu familia“. Două zile n'am mâncat nimica în așteptarea lefii. Ziua mergeam la slujbă, seara mă întorceam acasă, mă varam sub plapuma fără cearceaf și mă siliam să dorm cât mai mult. Prunaș îmi ținea și el tovarășie la flămânzeală, tot căutându-și consăteanul pe care nu-l mai găsea. Era par'că și mai lung, văzut așa din pat, cu fața trasă, galbenă, cu ochi în fundul capului, arzând ca de friguri; pe mine nu mă vedeam...

Tocmai după patruzeci și opt de ceasuri de post, seara târziu, mă pomenesc că mă scoală din somn tovarășul. Nu știu de unde făcuse rost de un ban de zece, cumpăraseră o jumătate de pâine, și venia s'o împartă cu mine. Am mâncat-o pe întuneric, — iar restul banchetului l-am visat toată noaptea.

Nu știu pe unde o fi acuma prietenul Ristea, dar nădăjduesc cu ajutorul lui Dumnezeu c'o fi făcut parale, — nici nu se poate aminti, un om cu atâta talent la socoteală. Altfel auzisem că chiar din pension, unde stătea pe mâncare și la căldurică, nu cheltuia nici un ban din leafă. I-or fi prins bine leușorii mei, și i-or fi adus, nu mă îndoiesc, noroc.

Apoi dete Dumnezeu de-și găsi și Prunaș al meu compatriotul, și s'a ajutat cu el așa de bine, încât nu mult după aceea s'a și întors acasă la Oșorhei... Am rămas singur la madam Ionescu în Negustori — așa-i zicea oare?... — până la împlinirea trimestrului.

— Mai ții odaia? — De, aș fi ținut-o eu, dar 81 de leușcani dintr'odată, să rămân iar cu 13 lei și 5 parale... Și apoi dacă aveam acum „abonament“ la „Pisica cu familia“ îmi lipseau paralele de chirie de tot, — vorba țiganului: când ai ce, n'ai cu ce, când ai cu ce, n'ai în ce, când ai în ce, n'ai ce! — Că încă se înduioșase și proprietărea mea, nevoie mare, când i-am expus situația.

— Bietul băiat! Și zi n'ai parale de loc, de loc? Apoi ce-o să faci acuma?

— Ce-o să fac? O să rămân pe drumuri...

— Vai de mine! Bietul băiat! Și n'o să ai unde să dormi la noapte... Când mă gândesc că sunt așa, unii... Să n'ai unde să-ți pleci capul... Pe stradă! Aoleo...

I-se umpluse ochii de lacrimi. Și m'a căinat așa vr'o jumătate

de ceas, cât începusem să-mi zic: — Hai', o să-mi spună acum să mai stau până la leafă... Când numai ce o văd că se uită la ceasul din perete, apoi ștergându-și ochii cu colțul șorțului:

— Acum aide, dragă, — îmi zice, — ia-ți geamantanul și pleacă, pentru că o să pice uite-acum chiriașii ăilalți...

* * *

Așa-ți aduci aminte de câte unele de-astea, pe când ploaia cade mărunță și rece, năclăind stradele Bucureștilor, ca atunci, de mult; și melancolia ce-ți revarsă în suflet te amăgește să-ți înch pui că istorii d'astea ar putea să mai intereseze și pe alții...

ION GORUN

Domnul Adolf Stern și prințul Danemarcei

Titlul acestui articol să nu pară nimănui prea ciudat. Lămurim lucrurile dela început. Dl Adolf Stern e președintele „Uniunii evreilor pământeni” și în această calitate știe englezește. Prin urmare, s'a hotărât să traducă pe Shakespeare, și, odată ce a apucat pe acest drum, nu se putea să nu se împiedice de nefericita poveste a melancolicului Hamlet. De unde s'a și stabilit legătura, pomenită în fruntea acestor rânduri: domnul Adolf Stern și prințul Danemarcei.

Literatura românească a fost totdeauna destul de bogată în traduceri. Unele mai bune, altele mai rele. A tradus cândva Eliade-Rădulescu din Pușchin, Grigore Alexandrescu din Lamartine și Costache Negruzzi din Victor Hugo. A tradus Gheorghe Coșbac, *Enedia* lui Virgil; a tradus Ion Gorun, *Faust*, tragedia lui Goethe; a tradus Octavian Goga *Tragedia Omului* de Madach. În talmăcirea credincioasă și mlădioasă a unora dintre scriitorii noștri de seamă, capo d'operele literaturii universale intrau oarecum în zestrea noastră sufletească, și se îmbogățea cu ele propria noastră literatură.

E drept că, trecând vremea, traducerile au degenerat. Două tipuri noi au apărut pe arena tinerei noastre culturi: traducătorul de ocazie și traducătorul amator. Pe cel dintâi l'a încurajat, într'o înduioșătoare măsură, răposatul librar Leon Alcalay, editorul popularei „Biblioteci pentru toți.” Leon Alcalay nu știa să citească; știa însă să numere. Nu era în măsură să aprecieze, prin urmare, valoarea literară a caetului de „dictando” pe care-l prezentau, cu o mână tremurătoare, timidul elev de liceu sau modestul funcționar comercial în căutarea unui plasament pentru caligraficul lor manuscris. Era de ajuns, că traducerea nu costa mult: douăzeci-treizeci de lei. Postul anticar, care a iscalit cu pecetea până la sfârșitul vieții sale, își freca mâinile mulțumit, iar publicul nostru citea cu nesaț pe Dostoiewsky, pe Maupassant sau pe Dickens într'o limbă oribilă: rezultatul exerci-

țiilor de stil ale unui corigent la limba română sau ale unui ascultător de curs seral pentru contabilitate.

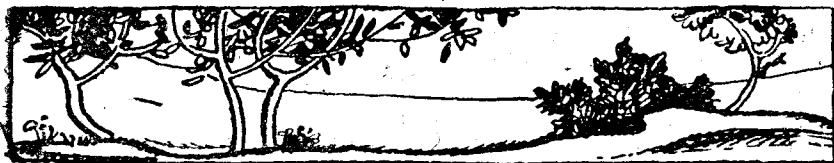
Di Adolf Stern, care a transpus în românește nenorocirile chinuitului Hamlet, adăugându-i un plus de chinuri și nenorociri dela dumnealui, nu face parte din categoria traducătorilor de ocazie. Venerabilul doctor a trecut demult de vârsta corigențelor și n'a fost niciodată funcționar comercial. Avem de-a face prin urmare cu traducătorul amator. O apariție și mai primejdioasă, după părerea noastră, pentrucă, fiind dublată de om bogat, e în măsură să-și tipărească pe hârtie scumpă și în ediții de lux toate produsele sforțărilor sale literare. Așa se explică pentruce ne-a fost dat să admirăm eleganta înfățișare a unui volum, solid legat, ieșit din modernele teascuri ale „Culturei naționale“: *W. Shakespeare, Hamlet, în românește de Adolphe Stern.*

În românește, e o hiperbolă. De fapt, traducerea nu e în nici o limbă. Sau în orice caz, într-una pe care n'o vorbește decât d. Adolf Stern. Iată-l pe Hamlet, pe terasa dela Elsinore, după-ce a stat de vorbă cu umbra tatălui său. El glăsuește așa: — „O, oștiri cerești! Pământ! Ce încă? Să adaug iadul? Pliu! O, fine, inima mea! Voi nervi nu îmbătrâniți pe dată, ci mă țineți drept sus! „Iată și cunoscutul pasaj în care se povestește uciderea lui Priam: — „Inegală pereche, Pirus năvălește 'n Priam, larg arma își rotește, însă numai prin vâjâitul spadei lui grozave, bătrânul lănced code“. Iată, înfățișat și celebrul monolog: „A muri, a dormi, nimic mai mult. Și a ști că printr-un somn sfârșim durerea și miile de lovituri, pe cari le moștenește carnea! E un sfârșit mult de dorit! A muri, a dormi, dormi: poate a visa? Ah, iată hopul!“

Nu cităm mai departe. Să ne mulțumim cu nervii cari țin pe Hamlet drept -sus, cu Pirus care-și rotește larg sabia după-ce a năvălit în Priam (să fi fost atât loc, oare în bătrânul rege al Troiei?) și cu hopul filosofic al prințului Danemarcei. Din nefericire, traducerea dlui Adolf Ștern nu se va juca niciodată, dar mult aș vrea să văd efectul pe care l'ar face îndureratul glas al dlui Aristide Demetriad, această întrupare minunată a lui Hamlet, în clipa în care ar lansa acest incorparabil, delicios: — „Ah, iată hopul!“

Aflăm că o seamă de coreligionari de-ai dlui Adolf Stern, toți oameni de treabă, i-au ridicat o mică statuie în localul „Uniunii evreilor pământeni.“ Nim-ni nu s'a gândit să așeze acolo măcar un bust de-al lui Shakespeare. Pentrucă, au și călăii, adesea, norocul de a li se ridica un monument de către contemporanii lor. Martirii însă, niciodată...

MOISE NICOARĂ

Criza avocaturii în Ardeal

Tagma avocaților români care, pentru moment, este una din cele mai însemnate pârgii pentru creierea unei păături intelectuale la orașe, trebuie să ne intereseze cu atât mai mult, cu cât ea este prea puțin consolidată. Convoiul românilor intelectuali dela orașe îl conduc avocații, afișând în perspectivă toate relele de ordin politic și social, la cari poate da naștere o categorie de oameni lăsați în voia soartei.

Pentru a înțelege situația precară actuală a avocaților noștri va trebui să aruncăm o privire asupra trecutului.

Știm cu toții, că ceice au îmbrățișat această carieră, au făcut-o în mare parte forțați de regimul politic care a împins intelectualitatea noastră exclusiv în spre profesii libere. Cât privește propriul îndemn, acesta se rezumă la credința politică generală că, știind Dreptul, vor putea mai cu succes apăra drepturile unui popor asuprit. Vocațiunea naturală, singură hotărâtoare în împrejurări normale, aproape nu conta deloc.

Pornind în asemenea condiții la străbaterăa unei vieți lipsită de perspective largi, nu e mirare că avocații români au renunțat din capul locului la exigențe sociale și culturale, și sub presiunea regimului politic și-au căutat de preferință adăpost în târgușoarele din provincie, în apropierea satelor de unde au răsărit, acolo unde cel puțin existența le era asigurată. În orașele mari, nu vedem înainte de război să se fi stabilit decât un număr prea neînsemnat de avocați români; la așa ceva nu se puteau gândi decât cei cari dispuneau de condiții superioare economice.

Astfel avocatul român de dinainte de războiu trăia o viață a parte, fără a se contopi în structura socială generală a tagmei sale. Avându-și rădăcinile economice la sate, cu care și-au păstrat și comunitatea de sentimente, am putea zice că avocații români erau mai mult un fel de trimiși ai satelor, cu misiunea a de ținea contactul cu o lume streină, ostilă nouă, cu care nu ne înțelegeam și de care ne feream și noi.

În orașele mari, problema avocaților se înfățișa cu totul sub altă formă. Tagma aceasta se grupase în două categorii bine distincte*)

*) Vezi „Huszadik Század”, 1912: XXV. 1.

cea feudală, în care se socoteau descendenții familiilor nobile prin cari, multele și variatele legături cu clasa dominantă monopolizaseră toate posturile și toate afacerile ce emanau sau depindeau de vreuna din autoritățile de toate gradele din cuprinsul țării. Până și Justiția, ai cărei reprezentanți se recrutau din aceiași descendenți, înțelegea să sprijinească din respecturi această categorie quasi-înfrățită de stat.

Creșterea numărului avocaților într-o proporție neobișnuită, favorizată de teoria specific-maghiară de „jögászalam”, surplusul de avocați trebuia să-și găsească un plasament în afară de domeniul monopolizat. A luat asfel naștere categoria mercantilă, care și-a căutat condițiile de existență alături de industrie și comerț și care se găsește în plină înflorire și astăzi, constituind un monopol și mai bineorganizat, deși feudalismul oficial nu mai există. O slabă influență a acestora s'a resimțit și asupra avocaților noștri, prin înjgheberarea micilor noastre bănci din toate târgușoarele Ardealului, dar care, din cauza proporțiilor prea modeste, nici pe departe nu puteau să-i înglobeze în aceasta din urmă categorie.

Cu însușirea administrației românești în Ardeal, în situația și în orientarea avocaților noștri intervine o schimbare esențială de care, la început, probabil, nu și-a dat nimeni seamă. Ei se plasează întâi în toate ramurile de administrație pe cari însă din motive asupra cărora nu ne putem opri aici, în scurta vreme le-au părăsit. Dar nu s'au mai întors la baza economică avută. Exigențe politice, sociale și culturale i-au reținut definitiv la orașe. Și aici este punctul unde se declară criza, care de atunci s'a accentuat tot mai mult, până când, în cele din urmă, a îmbracat forma unor frământări din cele mai agitate, ai căror martori oculari am fost cu toții.

Luând lucrurile o asemenea întorsătură, lumea nu a putut înțelege dintr'odată fondul real al mișcării avocaților.

Mai sunt și acum de aceia cari nu vor să-l înțeleagă. Căci este rîdicolă interpretarea interesată, că mișcarea avocaților noștri nu ar avea alt subiect decât intoleranța față de elementul minoritar.

Din păcate, nu este așa. Căci, dacă fondul ar fi de natură politică, noi am fi cei dintâi cari ne-am bucura, deoarece e mai ușor să rezolvim o problemă politică decât una economică. Pentru manifestări de ordin politic a căm trecut și vremea. Dacă nu am făcut-o după explozia sentimentală din 1918, ce rost ar mai avea azi, când boicotul general al regimului românesc a fost înfrânt?...

Cauza frământărilor avocaților noștri este de natură cu mult mai serioasă. Stabilți la crașe, ei s'au convins de pe o zi pe alta, că au renunțat la o bază economică sigură, fără a fi dobândit alta în loc. Regimul românesc, la al cărui concurs contaseră ca la ceva foarte firesc, întârzie să dea acest concurs.

În asemenea împrejurări, avocații români sunt tot un fel de trimiși la orașe și astăzi, dar nu se mai știe ai cui. La sate renunțaseră ei, iar ideia de stat subț a cărei ocrotire credeau a se pune, nu a găsit mijloace potrivite ca să-i consolideze. Cele câteva locuri de avocat al statului și notariate publice, — oferite de politicianism

tot celor mai tari economicește, — nu constituie măsuri de o eficacitate serioasă pentru întărirea și fericirea unei tagme sociale.

Aceasta este situația reală în care au fost târâți avocații noștri deodată cu renașterea politică a Adealului, într'un moment când nici de o sucrescență normală a lor nu poate fi vorba, necum de o supra-producție. Dimpotrivă, mare ne este teama, că nu vom mai ajunge nici odată la un echilibru normal între avocații români și cei minoritari.

Firește, pentru curmarea acestui rău social ar trebui ca statul să intervie, adoptând pentru orașele din noile prvincii un program aparte, urmărind pas de pas progresul sau regresul elementului românesc. Ar fi vremea ca aceste orașe să fie administrate nu numai din punct de vedere politic, ci și economic și social.

Un asemenea concurs, al statului român a lipsit și poate va mai lipsi și de aci încolo, dacă societatea românească va continua să trăiască răzleț, lăsând pe fiecare să facă ce-l va tăia capul; o stare de lucruri care nu dovedește prea mare vitalitate și conștiință cetățenească. Dacă noi intelectualii știm să sfătuim masele ca să se asocieze pentru atenuarea efectelor provenite din inegalitatea economică, de ce n'am putea face și noi, mai ales că în cazul dat, asocierea este impusă prin lege, cu scopul evident de a se apăra interesele economice, sociale și morale ale tagmei. De ce nu s'ar putea ca aceste corporațiuni să devie instituțiuni vii, care, ca un fel de seismograf să reacționeze la orice fluctuațiune a vieții sociale. Căci numai societatea organizată poate să meargă paralel cu evoluția. Statul, cu legiferarea lui este aproape întotdeauna cu zece-douăzeci de ani în urma ei.

Numai din combinarea acestor două mișcări — a statului și a societății organizate în instituții vii — credem că să vor putea găsi mai ușor soluțiile de asanare a stărilor existente. Lucrând mână în mână, s'ar putea cu ușurință stărpi feudalismul valutar ce a pus stăpânire asupra vieții noastre publice și să creieze tipul avocatului național, făcându-i posibilă validitatea și în raport cu statul și în raport cu viața mercantilă. Pornind pe acest drum viu, desigur că organizațiile avocaților se vor întâlni cu numeroase mișcări similare ale altor pături din societatea urbană. Mai curând sau mai târziu ne vom întâlni și cu concursul statului, căci cel dintâi punct pentru o guvernare serioasă în noile provincii este: emanciparea tuturor...

P. NEMOIANU

Taina „Memorandului“

Intr'unul din numerile trecute ale „*Țării Noastre*“, d. Alexandru Hodoș a deschis discuția asupra tainei „Memorandului“, relevând faptul că această îndrăzneță suplică n'a fost citită niciodată la Burgul din Viena.

Chestiunea arhivei secrete a ministerului de Interne maghiar, cu tainele ei urâte, nu e destinată încă publicității, din motive cari se vor vedea mai târziu. În această arhivă, pecetie uriașă a brutalității cu care oligarhia plutocratică a condus dispăruta Monarhie, sunt multe lucruri privitoare la noi, mărturisiri prețioase ale luptei pentru neam. N'am deslegare să vorbesc încă și poate nu eu voi fi chemat să deschid, în fața ochilor uimiți ai contemporanilor, „lada cu comorile“.

Nu mă pot opri însă de a completa pe prietenul meu Hodoș în chestia „Memorandului“, fiind, vorba de una din paginile cele mai de seamă și cele mai dureroase ale istoriei Ardealului.

În raportul către împărat, ministrul Szapary numește pe fruntașii români „agitatori ordinari“, cari n'ar reprezenta poporul român din Ungaria ci ar fi niște unelte ale iredențiștilor din România, deci nu ar avea dreptul său expună împăratului plângerile românilor.

Pe acest raport se află următoarea rezoluție scrisă și semnată chiar de către împăratul Frantz Iosef: — „Am luat notă de cuprinsul acestei adrese, pe care o aprob“.

În acelaș dosar am găsit telegrama lui Papay, ministrul maghiar pe lângă împărat, care comunică ministrului de Interne respingerea cererii românilor de a li se acorda o audiență. Arată că s'a pus în vedere delegaților români să prezinte „Memorandul“ prin guvernul

D. Const. Riuleț, directorul biroului presei din ministerul de Interne, care a descoperit, în mormanele de dosare necercetate de ani întregi, arhiva de la Budapesta, și care are acum supravegherea cercetării acestei arhive, a trimis dlui Octavian Goga această scrisoare.

maghiar. Pe de altă parte, împăratul, cu o lealitate care va înfrunta veacurile, a poruncit, că „dacă românii vor prezenta guvernului maghiar cererea lor, guvernul maghiar să le respingă această cerere“.

După cum vedeți, chiar atunci când glasul nostru a străbătut dincolo de anticamera Burgului, a fost zadarnic. Împăratul, în cari mulți își puneau naivele lor speranțe, era, vai! — la fel cu oamenii săi.

„Memorandul“, destinat a fi predat împăratului, a fost înapoiat nedesfăcut la Budapesta. Petiția adresată de dr. Rațiu baronului Braun, șeful cabinetului imperial, prin care solicita audiența, a fost găsită de noi, la dosar, într'un plic închis, purtând adresa lui Braun. Nici măcar cererea de audiență nu fusese văzută de împărat, sau măcar de slujitorul său, Braun!

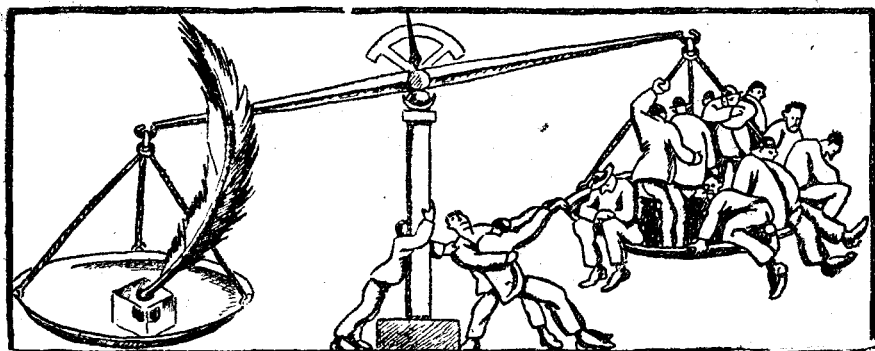
Dreptatea immanentă a voit ca aceste plicuri, ca aceste acte, peste care au trecut răsmerițe și vărsări de sânge, să nu cadă în mâini vrăjmașe, ci să fie deschise în capitala României Mari, de mâinile aceluia cari au tremurat desfăcându-le și cari au sărutat colbul de pe filele îngălbenite, martore ale sbuciumului și răbdării de atâția ani.

Potrivit hotărârii dlui Ion I. C. Brătianu, voi trimite la Arhivele Statului aceste pagini sfinte de istorie națională, din care se poate trage învățătură multă.

La ce i-a folosit împăratului atâta prefăcătorie și slugilor sale atâta răutate?

CONST. RÎULEȚ

Cronică teatrală

— „**Ciuta**“, piesă în 3 acte de **Ion Victor Popa**, și „**Inșiră-te mărgărite**“, poem feeric în 4 acte de **Victor Eftimiu**, pe scena Teatrului național din Cluj —

În fața unei săli pline până la ultimul loc (o excepție pe care o subliniem cu mare bucurie) s'a jucat pe scena Teatrului național din Cluj drama în trei acte „*Ciuta*“, de dl *Victor Ioan Popa*. Însfârșit, iată o piesă originală a unui debutant, care după ce s'a reprezentat la București a avut și aici un sincer succes. Publicul clujan, care a asistat la premiera de Marțea trecută i-a făcut o primire călduroasă, și o primire călduroasă îi facem și noi, cu toate slăbiciunile pe care le-am putea sublinia cu privire la desfășurarea și mai cu seamă la desvodomântul nefirescului conflict.

Subiectul piesei e luat din așa numita burghezie de mijloc a societății românești. O societate de rentieri, cameni de afaceri, intelectuali, funcționari și oameni fără meșerie (cari se pricep totuș cum să cheltuiască bani). *Carmen Anta*, o fată orfană, cu suflet bun și curat, și mai adăogăm: cu avere de o jumătate de milion, trăiește în casa matusii sale *Ana Anta*, o văduvă care în unire cu „prietenu“ ei *Tache Voinea*, îi prăpădește întreagă averea nepoatei. Mediul acesta corupt, pe *Carmen* nu o influențează. Ea își trăiește viața ei aparte, în societatea cărților și a bunilor ei prieteni *Octav Șoimu* și *Emma*. *Octav Șoimu* e băiat sărac, funcționar la o bancă, om de-altcum fără voință, dar cinstit. *Carmen* îl iubește și așteaptă cu nerăbdare momentul, să-i dea inima și... averea. *Doctorul Micu*, unchiul lui *Șoimu*, cu soția sa *Maria*, oameni bătrâni, inime de aur, cari își iubesc nepotul, se bucură de această dragoste și fac tot posibilul, ca visul tinerilor să treacă din lumea de roman în lumea realității.

Mătușa visătoarei Carmen e însă în pragul ruinei. În afară de averea nepoatei sale, a mai prădat și alți bani, luați pe datorie. Toate polițele ei le cumpără *Costea Moceanu*, rentierul cămătar, omul îmbogățit din sudoarea altora, un flăcău tomnatec, care ar vrea să iea în căsătorie pe Carmen cu ajutorul puterii banilor.

Ana Anta e amenințată de o primejdie îndoită. Pe de-o parte i-se va vinde toată averea, iar pe de altă parte se va descoperi faptul rușinos, că a prăpădit zestrea nepoatei sale. Împreună cu prietenul ei Voinea, încearcă toate mijloacele, ca să convingă pe Carmen să facă acest sacrificiu „în interesul familiei”. O roagă, o imploră și în disperarea lor recurg chiar și la ajutorul lui Șoimu și al Emmei. Carmen, ca să scape de complotul ce se urzește asupra ei fuge în casa lui Șoimu. Aici o află doctorul Micu și se bucură de acest fericit desnodământ, neuitând să le spună, că a doua zi au să meargă la primărie. O află aici și Moceanu, care aduce lui Șoimu vestea destituirii dela bancă și întitulează pe Carmen — *doamna Moceanu*. Această veste nu impresionează pe Carmen. Are ea avere destulă. De altcun, după căsătorie Șoimu și așa avea să demisioneze, ca să fie cu totul al ei. Abia a spus iubitului său acestea, apare mătușa sa Ana și îi desvâlește crudul adevăr. Urmează desnodământul: Ana se împușcă în brațele logodnicului său.

Trebue să mărturisim, că pentru a înțelege pe deplin această dramă, e nevoie să lucrăm și cu fantazia, închipuindu-ne unele lucruri, cari nu se spun pe scenă. Așa bunăoară, trebue să ne închipuim, că trăind în mediul acela corupt, poate și pe urma lecturii unor cărți bune, Carmen a devenit o maniacă a cinstei, altcun, ne pare cu totul neînțeles tragicul ei amor pentru Șoimu, tânărul fără voință, care în afară de cinste numai are nimic atrăgător, și care nu e vrednic de glonțul ce străbate tânărul piept al visătoarei Carmen. Nu e nici măcar consecvent. Amorul din romane, nu ține seamă de realitate, milioanele lui sunt în gânduri frumoașe, nu în lei, palatele în suflet, nu pe pământ. În fața desnădejdei iubitei sale, Șoimu nu are nici un cuvânt.

Titlul piesei îl motivează asemănarea ciutei, care se aruncă în prăpastie ca să nu ajungă în mâna prigonitorilor, cu Carmen, care se ucide ca să nu ajungă în brațele lui Moceanu. Dar, s'a aflat oare Carmen în fața unei primejdii reale, inevitabile? Așa vrea autorul. Primejdia însă e alta, nu aceea de-a ajunge în brațele lui Moceanu. E spectrul mizeriei viitoare, de care cei atât de înfocat înamorați nu prea au obiceiul să țină seama. Deci, drept morală a piesei am putea să socotim și un principiu nou-nouț, de după războiu: că amorul ori-cât de înfocat să fie, are nevoie și de numerar. Aceasta, desigur, n'a fost în intenția autorului.

Are însă piesa și calități, cari ne îndeamnă să felicităm pe dl *Zaharie Bârșan* pentru alegerea ei. Deși nu pe deplin reușit, fondul cu adevărat dramatic al piesei ne îndreptățește să așteptăm dela dl Victor Ion Popa o viitoare contribuție pentru literatura teatrală.

Rolul visătoarei și în același timp energicei Carmen a fost în-

interpretat de dsoara *Apriliana Medianu*, cu o adâncă simțire. Publicul a răsplătit-o cu îndelungate aplauze.

Dl Stănescu-Papa ne-a transpus într-o atmosferă senină, patriarhală, cu măiestria cunoscută a odihnitorului său talent. Cuvinte bune avem și față de dna *Natalia Ștefănescu*.

Dl Neamțu Ottonel ne-a oferit un desăvârșit om de afeceri, cinic și sigur pe sine. *Dna Ignătescu-Dobrescu* și *dl N. Dimitriu* au jucat cu pricepere rolurile celor doi „tuturi“ ai eroinei, mai ales în actul ultim, unde cea dintâi ne-a redat cuplita desperare a femeii care pierde totul, iar cel de-al doilea desperarea, împreună și cu oarecare resemnare, a omului care, la urma urmelor n'are ce să piardă. Dsoara *Silvia Jipescu* a isbutit să fie o încântătoare prietenă a neferi.itei *Carmen*. Direcția de scenă a fost a dlui *Gogu Mihăiescu*. E de prisos așadar să mai accentuăm, că montarea a fost la înălțimea încrezătoarelor noastre așteptări.

Însfârșit, o laudă publicului. Imprejurarea, că a luat parte la reprezentație în număr atât de mare, dovedește că sunt momente când își înțelege datoria față de arta românească. Am dori însă, și în acest punct, o oarecare stabilitate...

* * *

Iubitele povești ale copilăriei, azi nu le mai citim. Dar ni-e drag să le vedem desfășurându-se la lumină rampei, poate pentru-că să retrăim vremile cari n'au să se mai întoarcă. Le-am retrăit în seara când s'a reprezentat la Teatrul Național din Cluj poemul feeric „*Inșiră-te mărgărite*“, de sigur cea mai reușită piesă a dlui *Victor Eftimiu*. S'a depănat, în patru acte, ca și firul din poveste. Noi nu-l mai depănăm. E eternul subiect al poveștilor populare, cu un împărat bătrân, cărunt și înțelept, cu o împărăteasă frumoasă încă, (împărătesele nu îmbătrânesc nici în povești), cu „trei copile de împărat“, cu feciori de craiu, cu Făt-Frumos, cu înfricoșătorul Smeu... Și totuși, e o foarte însemnată abatere dela clișeuul poveștilor populare. Făt-Frumos nu mai e acel „*Bayard*“, pe care ni-l zugrăviam odată bunicile, iar pe Smeu, dl Eftimiu îl reabilitează, ca și Anatole France pe diavolul. Smeul e un om ca toți oamenii, extravagant în vitejia lui, e adevărat, dar nu cu șapte capete și nici cu o falcă în cer și cu una în pământ. Amorul Zănei florilor e un amor de roman sentimental și sfârșește cu prefacerea ei în floare, o resemnare foarte potrivită cu acele vremi, când nu existau mănăstiri de călugărițe. Mai modernă e Ileana Cosinzeana. Răpită din brațele lui Făt-Frumos, ea își află în urmă consolarea în brațele Smeului și nu tocmai după prea multă ezitare. Lui Făt-Frumos, îi spune verde, că a iubit pe Smeu, că a fost soția lui, că schimbul nici n'a fost rău, și cade leșinată de durere, când aude vestea că soțul ei e mort. Iar Făt-Frumos n'o ucide. Privește luna bălaie ce se ivește după deal și, dacă nu s'ar lăsa cortina, ar fredona desigur o „romanță pentru mai târziu“. Aplaudând, ne vine și nou să recităm două versuri din *Vlahuță*:

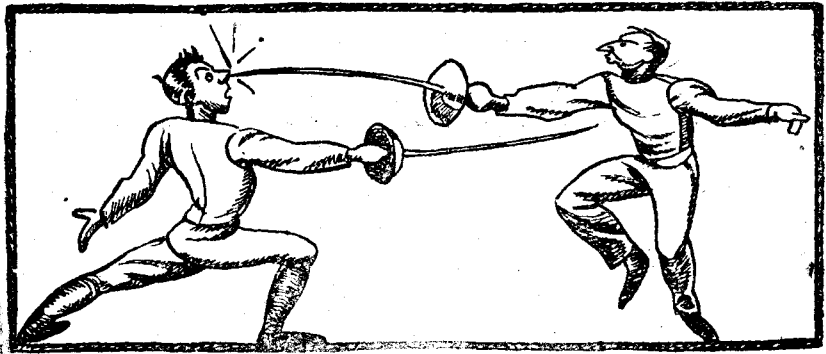
„Intristătoare povești, nespuse de iubite'ntr'o vreme,
„Nu mai cercați a-mi vorbi de zânele voastre cu steme“.

În afară de însușirile bune ale piesei, la netăgăduitul ei succes au mai contribuit atât montarea, cât și jocul actorilor, care, fără excepție, a fost desăvârșit. Artiștii noștri se pricep să ne transpună în lumea fermecătoare a poveștilor. Pe lângă mulțimea de figuranți, treizeci și trei de artiști ne-au procurat această seară nespuse de plăcută. *Di Stănescu-Papa*, un adevărat meșter al „calmului“, a fost un împărat alb, bătrân ca iarna și înțelept. *Dnii Dem. Psata și St. Braborescu*, în rolurile Smeului și al lui Făt-Frumos, au adus în fața noastră o apreciazabilă corectitudine.

„Drele *S Jipescu*, *A Medianu* și *V. Cronvald* în rolul celor trei copile au fost încântătoare, așa cum trebuie să fie fetele de împărat, și ar fi meritat ca merele de carton aurite ce le ținea în mâni să se prefacă (tocmai ca în povești,) — în mere de aur...

SEPTIMIU POPA

GAZETA RIMATA

Pedeapsa Dosarelor

Dl Iuliu Maniu a cerut la 1920, ca dosa-tele Consiliului dirigent să nu fie cercetate timp de cinci ani.

*Nu le-am văzut, celebrele arhive,
Dar rostul lor de multă vreme-l știu,
Deci, nu le-acord compătîmiri tardive,
După exemplul domnului Maniu...*

*Povestea tragediei lor e veche,
De când trăia Consiliul dirigent,
Stați să v'o spun, în taină, la ureche;
Deci, cetățene, fii te rog atent...*

*Umblau pe-atuncea trenuri cu untură
Și spirtul voiaja'n cupeu închis,
Prin gări, pe drum, la orice cotitură,
Boilă îți cerea câte-un permis.*

*Pe Olt treceau coroanele cu barca,
Și Ciceo Pop le ștampilă discret;
Era cam putred măru'n Danemarca,
Dar răul-se ținea mereu secret.*

*Dosarele, legate'n groasă pânză,
Ar fi putut să-i dea pe țoți de gol,
Pluteau pe ele pete de osânză
Și miroseau, cu toate, a petrol.*

De-aspectul lor murdar îți era silă,
Cloceă în orice colț câte-un conflict,
Și, nu știu cum, în fiecare filă,
Mijea sămânța unui mic delict.

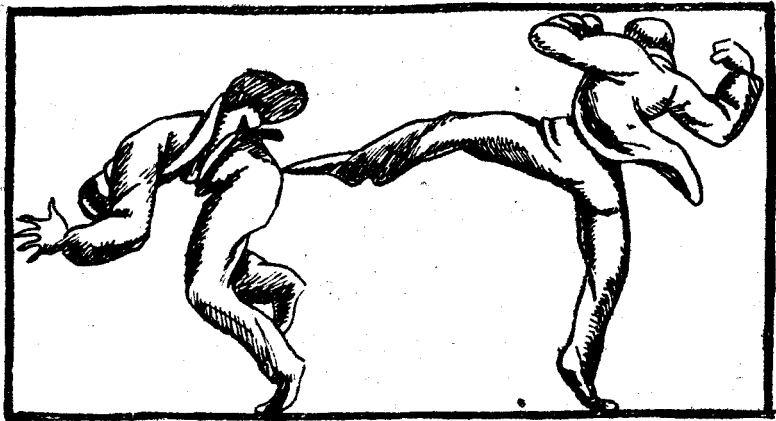
Văzând Consiliul dirigenț că-i lată,
(Știți, oamenii erau cam indignați.)
A hotărât să facă judecată:
Să-și ia pedeapsa toți cei vinovați.

Intru târziu, cu vorbe chibzuite,
S'a dat apoi sentința, înfârșit! —
Dosarele, deci, fură osândite,
Și'n temniță Maniu le-a zăvorit.

O, pagini infamante, păcătoase,
In umbră veți pieri în aști cinci ani,
Disprețuite, prăfuite, roase
De timp, de remușcări, de șobolani:

PARSIFAL OBIALĂ
poet geometric.

INSEMNAȚI

TOT-DEAUNA s'a prăsit, în fauna României de ieri, — uneori prin sa-loane, alteori prin cafecele, — spęta aceasta de reformatori grăbiți, foarte supărați că nu ne occidentalizăm mai repede... Nu e nicio mirare, deci, că astăzi, când ne-am rotunjit hotarele mai înspre Apus, luminații îndrăgostiți ai culturii europene au pornit să ne dăscălească din nou, cu mai mult curaj și cu mai importante aere de inovatori. S'ar părea că toată temelgia civilizației noastre e șubredă, și s'ar zice că stăm suspendați în văzduh, fără obârșie, fără strămoși, fără tradiții. Suntem prea departe, mult prea departe de civilizația apuseană, de formele noi în care a ajuns să se îmbrace spiritul ei rafinat. Solul înțelenit al României n'a dat încă niciun tablou „cubist“. N'avem niciun poet „dadaist“. Și, cine ar putea să creadă așa ceva la Londra? — „laburiștii“ noștri nu sunt încă la guvern...

Acei cați se împotrivesc acestei impaciente mișcări de imitație artificială a altor forme de viață, crezând cu in-

dărătnicie că e o crimă împotriva sufletului unui neam încercarea de a-i tăia firele cale-l leagă de trecut, sunt, evident, oameni înguști la minte, mentalități balcanice, barbari în toată puterea cuvântului. D. N. Iorga a scris nu demult un articol în revista *Gândirea*, arătând limpede că drumul culturii noastre n'are nevoie să treacă prin extravagantele decadentismului occidental, de vreme ce noi românii găsim chiar aici, în pământul Traciei de odinioară, destule rădăcini proprii pentru a reinvia marea civilizație răsăriteană în leagănu: căreia trăim.

Dar, d. N. Iorga e un reacționar, un retrograd, un barbar. Steagul propășirii noastre e la d. Marcel Iancu, pictorul cilindrului. Să ne trăiască!

Dosarele Consiliului dirigent. Dl. Octavian Prie a deschis în paginile *Țării Noastre* chestiunea dosarelor Consiliului dirigent. Fostul secretar-general dela resortul Instrucției publice a afirmat, sub propria sa iscăli-

tură, că dl Iuliu Maniu, judecând neprielnică pentru partidul național o examinare mai minuțioasă a acestor dosare, ceruse ca vreme de cinci ani arhiva Consiliului dirigent să nu fie cercetată de nimeni.

O scurtă notă anonimă, strecurată la pagina ultimă al ziarului *România*, a schițat deunăzi o timidă desmințire. Cu alte cuvinte, dosarele ar putea să fie răsfoite oricând, dl Iuliu Maniu n'are în privința aceasta nicio teamă specială...

Iată însă că, între timp, au intervenit noi lămuriri. Lucrurile par a se clarifica definitiv. Un alt fost membru al Comisiunii de unificare, în grija căreia a fost lăsată acum trei ani luarea în primire a gestiunii Consiliului dirigent, dl Constantin Bucșan vine cu precizări de o surprinzătoare gravitate:

1) Dl Iuliu Maniu a cerut dlui Ion Suci, președintele Comisiei de unificare, să nu arate nimănui, timp de cinci ani, registrele președinției Consiliului dirigent; și

2) tot dl Iuliu Maniu l'a rugat pe acesta să aprobe 4 chitanțe, prin care se plătea cu 20 mii coroane cele 4 (patru) automobile, pe cari dl Iuliu Maniu, șeful partidului național, le cumpărase cu prețul de mai sus (după cum se vede nu tocmai atât de scump) dela... dl Iuliu Maniu, președintele Consiliului dirigent.

Prin urmare, dl Iuliu Maniu în loc să scape de o acuzație neplăcută, e strâns cu ușa în altă destăinuire, și mai delicată. Va nega dl Iuliu Maniu aceste afirmații, în sprijinul cărora există dovezi scrise? Nu credem să aibă acest trist curaj. Constatăm, deocamdată, că numai puțin a fost ridicat vâlul de pe operațiunile Consiliului dirigent și au început să apară lucruri foarte puțin curate. Ieri, cazul cu bursele studenților ardeleni din București,

intrebuințate de dl Iuliu Maniu pentru alte scopuri nemărturisite. Astăzi, afacerea celor patru automobile „cumpărate“ cu o sumă ridicolă, care pe vremea aceea era egală cu mai puțin de 10 mii lei.

Acest film poizițienesc, l'at le pe natură, e interesant. Așteptăm să-i vedem urmarea.

Un semnal de luptă. — Partidul poporului, hotărât să iasă din rezerva pe care a păstrat-o până astăzi, a anunțat o apropiată campanie de lămurire a opiniei publice. În cursul lunilor Martie și Aprilie se vor ține în toate colțurile țării întruniri județene și adunări regionale, cari vor culmina printr'un mare „meeting“ organizat în Capitală pentru ziua de 4 Mai 1924, cu delegații din toate provinciile României întregite. După o scurtă perioadă de preparație, în cursul celor două luni de primăvară, partidul poporului va face un examen public al forțelor de care dispune, arătând tuturor că nădejdiile cari se pun în apropiata sa venire la cărmă nu sunt zadarnice. Salutăm această hotărâre cu o deosebită simpatie. Soțotim și noi, la rândul nostru, că puterea nu poate fi privită ca un plocon. Combinațiile de culise, intrigile de după paravan, rețetele ministeriale aranjate la o masă de redacție nu pot fi cauze determinante în drumul spre guvernare al partidelor dela noi Dimpotrivă. În febră tot mai nerăbdătoare a atâtor nemulțumiri populare, partidul politic trebuie să fie un organism viu și puternic, în care aceste reale dureri, aceste legitime năzuinți, să găsească o covârșitoare rezonanță.

Privim cu satisfacție împrejurarea că partidul poporului nu urmărește primul drum, semănând în jurul lui promisiuni exagerate și așteptând să fie adus la putere prin forța împrejurării.

lor; ci, înfigându-și din ce în ce mai adânc rădăcinile sale în mijlocul păturilor largi dela sate, ține să se prezinte cu formidabilul său certificat de sănătate.

Ce e câteva zeci de mii de țărani cari se vor strânge la București, în Dumineca Tomii, vor arăta mai elocvent decât orice, felul în care trebuie rezolvată — și cât mai curând — succesiunea actualului guvern.

Relațiile noastre cu Franța. — În jurul împrumutului de 100 milioane de franci, pe care Franța ni l'a promis și pe care dl Vintilă Brătianu l'a refuzat, ziarele dela noi și din streinăătate au ținut o pânză deasă de comentarii în privința raporturilor dintre cele două țări latine. Guvernul a dat, se înțelege, toate explicațiile pe cari le-a găsit necesare, protestând împotriva oricăror răstălmăciri, și desmițând că ar fi respins împrumutul din pricina materialului de război uzat, care ni se destina în schimbul sumei de mai sus. Suntem foarte dispuși să credem interpretarea optimistă a acestui trecător incident financiar și să credem că nicio răceală n'a intervenit între România și guvernul Republicei. Dar, chiar faptul că dl Victor Antonescu, ministrul nostru la Paris, s'a grăbit să declare dlui Raymond Poincaré că relațiile dintre România și Franța rămân cordiale, însemnează că se simțea nevoia unei asemenea asigurări. Mai mult încă. În comunicatul guvernului nostru, care țintește să risipească orice îngrijorări, se găsește o frază care trădează oarecare nervozitate. Insuș istoricul împrumutului e prezentat într'un ton cam acru. Acum un an jumătate, România fiind amenințată pe Nistru și având nevoie de armament, a cerut Franței un împrumut de 100 milioane de franci. Împrumutul a întârziat, România nu mai are astăzi nevoie de armament, deci, a renunțat la împrumut. Și gu-

vernul nostru adaugă: „De pe urma întârzierii survenită în această afacere, dacă nu este bine să se facă nicio apreciere, e nimerit să se tragă o învățătură: *aceea că România nu trebuie să spera prea mult dela concursul prietenilor din afară, ci să aștepte totul dela propriile puteri de rezistență dinăuntru.*“

Limbajul acesta, a doua zi după ce Cehoslovacia au încheiat o alianță cu Franța, și Serbia a aranjat orice diferend cu Italia, ni se pare cel puțin curios. Formula miraculoasă: „prin noi înși-ne“ o cunoaștem. În ceea ce privește politica externă principiul splendei izolară nu se prea potrivește însă cu situația României. Nici întregirea hotarelor noastre n'ar fi fost posibilă prin „propriile noastre puteri“ și nici pentru păzirea acestor hotare n'ar trebui să disprețuim așa zisul „concurs al prietenilor din afară“. Forța noastră de rezistență, da, s'o întărim pe cât putem; dar, pentru ce să așteptăm totul numai dela ea?

Pionierii cubismului. — În noua revistă pentru propaganda artei occidentale la români: *Cuvântul Liber*, talentatul scriitor Ion Vinea a scris un articol, intitulat „Modernism și Tradiție“, prin care face apologia cubismului și ironizează cu cruzime pictura noastră veche. Ci-că revoluția artistică modernă, a rupt legăturile cu natura organizată și n'a mai păstrat din formele vii cari ne înconjoară decât cubul și cilindrul, cu ajutorul cărora „se reconstruiește“, într'un chip neasemănat mai expresiv și surăsul Giocondei (reduc la un enigmatice paralelipiped) și tristele apusuri din pânzele lui Corot (transpuse cu subtilitate în serii de te-treadre...).

Nu ne amestecăm, firește, în gusturile estetului improvizat dela *Cuvântul Liber*. În ceea ce ne privește, nu vom

consimți nicio dată să comprimăm complexa vizivă lăuntrică a unui ochi de artist în cadrele rigide ale geometriei în spațiu. Cei cari vor să 'se întoarcă îndărăt la cunoscuta teoremă botezată: „puntea măgarului“, n'au decât...

Alteceva ni se pare însă caracteristic. Confratele nostru Ion Vinea, căruia ar trebui să-i spunem, după registrele oficiului stării civile: dl Iovanaki, riscă un atac împotriva picturii bisericești, anatemizând pe călugării greci cari au adus o dela Athos și Constantinopol. Dl Iovanaki își reneagă strămoșii, am priceput. Deaceia și scriitorul Ion Vinea e împotriva înaițășilor și cere să facem *tabula rasa* asupra trecutului. Călugării greci dela Athos și Constantinopol îi displac...

Foarte bine. Și dlui Iacob Rozenthal îi displac călugării aflători în ascendența sa. Nici dl Leonard Paukerov nu mai vrea să-și cunoască strămoșii. Deci, toți sunt moderni, toți sunt eu-biști și toți sunt europeni.

Dar, ce ne facem noi, ceștialăți, cari nu avem niciun trecut de uitat și niciun strămoș de lepădat? Noi să fim lapidați, numai pentru că avem o moștenire de apărat?

Dacă n'ar fi cifrele... Cititorii gazetelor din Capitală au putut urmări, în vremea din urmă, eforturile unor interese și comentatori politici, cari se silesc să demonstreze „ireparabila ruptură“ din sânul partidului poporului. În special, dl Albert Honigman dela *Lupta* își dă toate silințele să probeze că adevăratul partid al poporului este acolo unde se află aventurosul drapel al răsvrățiților conduși de d. C. Argetoianu. Cu alte cuvinte, steaua dlui general Averescu a apus, de data aceasta, cu desăvârșire...

Dacă n'ar fi cifrele! Cineva s'a apucat însă și a făcut o socoteală foarte

simplă, la care nu se gândise nimeni. **A numărat** pe cei plecați, și a socotit câți au rămas alături de d. general Averescu. Rezultatul e într'adevăr surprinzător. În 1934 de membrii, câți sunt în comitetele județene ale celor 76 organizații ale partidului, n'au urmat pe d. C. Argetoianu decât 138 de aderenți, dintre cari jumătate erau noi veniți: 57 se înscrisese în cursul anului 1922, iar 24 sosiseră abia de un an, în 1923.

Socoteală limpede. Cine se îndoieste acum unde e adevăratul partid al poporului, să ridice mâna... Abia zărim priceputele degete ale dlui Albert Honigman.

Mehedințul și partidul național. Dl Iuliu Maniu a umblat două zile dela Șimleu până la Turnu-Severin, pentru a lua parte la o întrunire aranjată acolo de foștii „ta. hiști“. Am văzut și apelul lansat către cetățeni, înainte de adunare, și am citit și darea de seamă, — *post festum*, — în ziarul *România*. A fost la mijloc o mică excocherie, dar ea n'a reușit decât în parte. Organizatorii nevinovatei manifestații au pus din nou la contribuție o prea fosită confuzie, vestind populația Mehedințului că „sosesc fruntașii neamului din Ardeal“ și invitrând lumea să vie „fără deosebire de partid“.

Lumea, nu prea multă, a venit, a ascultat pe dl Iuliu Maniu și s'a înțipoiat frumusețea acasă. Dl Iuliu Maniu, la fel. Și acum, *România* vrea să ne încredințeze că „tot Mehedințul“, adică bietecele rănaște ale orfanului partid conservator, a jurat credință comitetului de-o sută dela Cluj...

Fără nicio exagerare, dar turneul partidului național prin vechiul Regat capătă o întorsătură de comedie bufă. Dl Ciceo Pop a luat proporțiile unui Messia pentru locuitorii din Târgul Jiu și cel mai popular bărbat politic, pe

Întreg Bărăganul, e astăzi di Alexandru Vaida.

Să fim serioși!

Călătoria gratuită a ziariștilor. —

O veche dispoziție ministerială, legiferată prin Parlament încă dinainte de războiu, asigură un drept de liberă călătorie pe căile ferate tuturor ziariștilor profesioniști. Anul acesta, se pare că se pregătește oarecare surpriză în ceea ce privește recunoașterea acestui avantaj. Comisia specială însărcinată de ministerul Comunicațiilor cu distribuirea permiselor de călătorie a decis ca majoritatea ziariștilor din Ardeal să fie sacrificați, pe motivul că nu scriu la publicații cotidiene. Măsura aceasta e și nedreaptă și neexplicabilă. E un fapt în deobște cunoscut că în Ardeal s'a dezvoltat, în lipsa ziarelor zilnice, o puternică presă politică săptămânală, pe care o fac vechi și cinștiți slujitori ai condeului, ale căror servicii în folosul culturii românești nu le poate tăgădui nimeni. Mai mult decât atât.

Dificultățile ivite în timpul din urmă au făcut ca în tot Ardealul să nu apară azi decât două foi zilnice, la cari abia lucrează cincisprezece redactori.

Nu știm dacă se va stăruii în dispoziția care s'a luat la București. Ne-ar părea cu atât mai rău ca ea să se îndeplinească, mai ales dacă se prezintă, așa cum ni s'a afirmat, ca o „măsură de represalii“ pentru cele întâmplate la Cluj, cu ocazia Congresului general al presei.

În acest caz, dăm din umeri, și nu mai zicem nimic. Di Faust-Mohr dela *Rampa*, cunoscutul impresar de teatru va fi socotit drept ziarist de profesie, pe când părintele Moța dela *Libertatea* din Orăștie, care are o activitate publicistică de peste trei zeci de ani, va fi tratat drept un improvizat scrib de provincie...

„Cetățile melancoliei“: un volum de versuri de *Iustin Ilieșiu*, despre care vom publica o dare de seamă în numărul viitor.

